

Erdoğan, Meryem (2023). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikayesi'ndeki Ana Karakterlerin Freytag Piramidi Basamaklarında Görünümü, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2023 /21, s. 82-97.

ESKİ UYGURCA PRENS KALYANAMKARA VE PAPAMKARA HİKÂYESİ'NDEKİ ANA KARAKTERLERİN FREYTAG PİRAMİDİ BASAMAKLARINDA GÖRÜNÜMÜ

[Araştırma Makalesi / Research Article]

Meryem ERDOĞAN*

Geliş Tarihi: 05.11.2022

Kabul Tarihi: 17.04.2023

Öz

Bu çalışmada Budist Uygur edebiyatı çatıkları içerisinde yer alan Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde (İyi Düşünceli Şehzade ile Kötü Düşünceli Şehzade) Gustav Freytag tarafından Dramanın Tekniği/ The Technique of Drama (1863) kitabında ortaya konulan Freytag Piramidi ile bu piramidi oluşturan basamaklarda antagonist ve protagonist karakterlerin görünümü incelenmiş ve bu görünümler çözümlenmiştir. Eserde karşıt iki karakterin davranışının hikâyeyi hangi yönde etkilediği ve Freytag Piramidi'nin basamaklarında nasıl görünüm sergilediği açıklanmıştır. Çözümleme esnasında karakterlerin üstlendiği roller ile Freytag Piramidi'nin sekiz temel aşaması; serim, kıskırtıcı etki, yükselen eylem, zirve, trajik etki, düşüş, son askıda kalma ya da merak etkisi ve yıkım bir drama metni olan Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde antagonist ve protagonist karakterlerin eylemleri etrafında şekillenmiştir. Karakterlerin sergilediği tutumlar hikâyenin dramatik aksiyonunu etkilemiş ve hikâyeyi dramatik bir metin hâline getirmiştir. Çözümleme işleminin sonrasında, elde edilen veriler ışığında eserde ana karakterlerin bu basamaklara hangi durumlarda ve nasıl etki ettiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Antagonist Karakter, Budizm, Freytag Piramidi, Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara, Protagonist Karakter.

THE APPEARANCE OF THE MAIN CHARACTERS IN THE ANCIENT UYGUR STORY OF PRINCE KALYANAMKARA AND PAPAMKARA ON THE STEPS OF THE FREYTAG PYRAMID

Abstract

In this study, by using the Freytag Pyramid revealed by Gustav Freytag in the book The Technique of Drama (1863), the appearance of the antagonist and protagonist characters in the Old Uyghur Story of Prince Kalyanamkara and Papamkara (The Good-Thinking Prince and the Bad-Thinking Prince) which is among the Buddhist Uyghur literature jâtakas was examined, and these appearances were analyzed on the steps that make up this pyramid. In the work, it is explained how the behavior of two opposing characters affects the story and how they appear on the steps of the Freytag Pyramid. During the analysis, the relationship between the roles of the characters and the steps of the Freytag Pyramid was mentioned. The eight basic steps of the Freytag Pyramid which are a drama text of exposition, provocative effect, rising action, climax, tragic effect, decline, final suspense or wonder effect and destruction, are shaped around the actions of antagonist and protagonist characters in The Story of Prince Kalyanamkara and Papamkara. The attitudes of the characters affected the dramatic action of the story and turned the story into a dramatic text. In the light of the data obtained after the analysis process, it has been

*Doktora Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, meryemerdogan0604@gmail.com
Orcid: 0000-0003-1521-3570

revealed in which situations and how the main characters affect these steps in the work.

Keywords: *Antagonist Character, Buddhism, Freytag Pyramid, Old Uyghur Prince Kalyanamkara and Papamkara, Protagonist Character.*

Giriş

Gustav Freytag, 1863'te yazdığı *Die Technik Des Dramas* "Dramanın Tekniği" adlı eserinde Aristoteles'in tiyatro için kullandığı terim olan drama hakkındaki düşüncelerini ve kuramlarını kendi çağının tiyatrosuyla harmanlayarak geliştirme çabasına girmiştir. Kendisine bu konuda Shakespeare, Goethe, Schiller ve Lessing gibi yazarların eserlerini uygun görmüş ve bu eserleri kendi yöntemiyle analiz etmeye çalışmıştır. Freytag'ın drama yapısı çözümlemesinin sonucunda üçgen bir şema olarak ortaya koyduğu yapısal model, Freytag Piramidi ya da Freytag Üçgeni olarak adlandırılmaktadır. Bu şema olay odaklı Batı dili ve edebiyatının eserlerini çözümlemede önemli bir çıkış noktası olmuştur. Freytag'ın ortaya koyduğu şema sadece tiyatro alanında değil roman, öykü, film senaryosu gibi farklı alanlardaki eserler için de bir çözümleme yöntemi olmuştur. Freytag Piramidi beş bölüm ve üç kriz anı olarak sekiz basamaktan oluşmaktadır (Esen 2014: 54): *Serim, kışkırtıcı etki, yükselen eylem, zirve, trajik etki, düşüş, son askıda kalma* ya da *merak etkisi, yıkım* (Durmuş 2019:201-202). Freytag'a göre dramatik yapının aslını biri diğerine sebep olan iki karşıt eylem oluşturmaktadır. "Drama, her zaman, kahramanın derin bir kaygıyla karşıt güçlere savaş açtığı bir mücadeleyi gözler önüne serer." (Freytag, 2012: 104).

Olay örgüsünün bir parçası olan karakterler gerçekleştirdikleri eylemlere ve olayın akışındaki etkilerine göre; *protagonist* (ana karakter), *antagonist* (zıt karakter, norm karakter ve fon karakter olarak ele alınmaktadır (Bingöl, 2013: 208). Bu çalışmada norm ve fon karakterler üzerinde durulmayıp olay akışı *protagonist* ve *antagonist* karakterler üzerinden çözümlenecektir. "*Protagonist*, dramatik bir eserdeki başkarakter olmakla birlikte genişletilmiş kullanımda; başkarakter veya bir şiir, roman, film vb. olarak herhangi bir anlatı çalışmasında yer alan ana karakterlerdir." Ana karakterin ulaşmak istediği bir hedefi vardır ve bunun için bir plan yapıp başarmayı umar (Porteous-Lindsey 2019: 1070). "*Antagonist*; edebiyatta, bir drama veya anlatıda ana karakterin asıl rakibi veya başarısızlığı konumundadır. Sözcük, Yunanca *antagnistés*'ten gelmektedir." Hikâyede *antagonist*in rolü kahramanın başarma eylemine müdahale etmek ve bu eylemi engellemek için muhalefet güç olarak hareket etmektir (Porteous-Lindsey, 2019: 1071).

Freytag'a göre "Dramanın en temel niteliği çatışma ve gerilimdir; bu ana karakterler tarafından ya da dış etkiler aracılığıyla ne kadar çabuk harekete geçirilirse o kadar iyi olur." (2012: 109). Karabulut çatışmayı temelde üç biçime ayırmaktadır:

1. Kişiye karşı kişi (kişinin bir başkasıyla olan çatışması),
2. Kişinin kendiyile olan çatışması,
3. Kişinin kendinden daha büyük güçlerle olan çatışması (Tanrı, doğa, kader vb.).

Bir metin bu çatışma türlerinin kimi zaman biri kimi zaman ikisi kimi zaman da üçü etrafında şekillenmektedir (Karabulut, 2012:40-41).

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda karşıt eylemin olduğu yerde bu eylemi gerçekleştiren bir karakter de vardır. Ana karakter yani *protagonist* karakterin karşısında zıt karakter yani *antagonist* karakter durmaktadır. Ana karakterin erginlenmesini engelleyecek her türlü eylem *antagonist* karakter etrafında gerçekleşmektedir. Dramatik bir eser olan Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde *protagonist* karakter Prens Kalyanamkara (İyi Düşünceli Prens), *antagonist* karakter ise Papamkara (Kötü Düşünceli Prens)'dir. Bu iki

karşıt karakterin birbiri ile olan çatışması dramatik yapının akışında önemli rol oynamaktadır.

Burkancı ya da Budist edebiyatı olarak adlandırılan edebiyat, Budizm'in etkisiyle ortaya çıkmış ve bu çerçevede gelişmiştir. Burkancılığa ait dinî kitaplar Vinayalar, Sudurlar ve Abidarmalar'dır. Tekin'e göre; sudurlar tarihî Burkan'ın ve bütün Burkanların verdikleri ya da vermiş oldukları düşünülen "vaaz"ların yer aldığı kutsal kitaplardır. Sudurlarda öncelikle vaazın verildiği mekân betimlenir. Daha sonra müritlerden biri soru sorar. Burkan da bu soru çerçevesinde vaaz verir. Verilen vaaz çoğunlukla manzum şekildedir. Sıklıkla olmasa da sorulan soruya da cevap verilebilir. Kimi zaman da Burkanlardan birinin yaşamını anlatan masal (çatık) anlatılarak soru cevaplanır. Vaaz sona erdiğinde dinleyicilerden iki kişi bahsedilen konuyu kendi aralarında tartışır. Eğer uzlaşamazlarsa Burkan'a tekrar sorarlar ve vaaz bu şekilde sürüp gider. Sudurlarda anlatım tekniği olarak öyküleme ve diyalog kullanılmaktadır. Sudurların içerisinde yer alan Uygur dil ve edebiyatında kayda değer bir öneme sahip olan masal türündeki çatiklerde de bu teknikler kullanılmaktadır. Buda'nın yaşamlarından herhangi birini anlatan çatikler, İslami edebiyattaki menkıbelere eş değer eserlerdir. En ünlü çatiklerden biri olan Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi (İyi Düşünceli Prens ve Kötü Düşünceli Prens), Kansu vilayetindeki Bin Buda mabetlerinde bulunmuştur. Eserde iyi kalpli bir şehzadenin tüm canlılara yardım etmek ve canlıların birbirlerini öldürmelerini engellemek amacıyla çok değerli bir mücevher için çıktığı macera dolu yolculuk anlatılmaktadır. Aslı Çince olan eserin 10. yüzyılda Uygurcaya çevrildiği bilinmektedir. Öyküleyici anlatım tekniği kullanılan bu eserin üslubu oldukça canlı ve akıcıdır (Ercilasun, 2014: 242). Ayrıca hikâye içerisinde kullanılan diyaloglar sayesinde eser tiyatro havası taşımaktadır. Bu çalışma da eserin tiyatro özelliği taşımamasından yola çıkılarak şekillenmiştir. İnceleme bölümü Freytag Piramidi'nin basamaklarına göre başlıklandırılmış olup Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nden kesitler verilerek olay akışının bütünlüğü bozulmadan karakterlerin bu basamaklarda görünümü yorumlanacaktır.

2. İnceleme

Bu kısımda Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi; James Russell Hamilton'un Türk Dil Kurumu Yayınları içerisinde yer alan, Ece Korkut ve İsmet Birkan tarafından çevrilen yayını esas alınıp metnin eksik bölümleri ise Ahmet Bican Ercilasun'un *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* adlı kitabında bulunan Çince girişi ile tamamlanarak incelenmiştir. Ercilasun, Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nin Uygurca kısımda eksik olan bölümleri Çince metinden özetleyerek tamamlamıştır (Ercilasun, 2017:246). Metin incelenirken öncelikle Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi, sonrasında ise Türkiye Türkçesine aktarılmış metin verilecektir. Hikâyenin Çince girişinin çevirisi şöyledir:

[Burkan (Buda) der ki: Çok eskiden, binlerce yıl önce Baranas adlı bir devlet vardı. Burada Vipaçyin adlı Burkan zuhur etmişti. Baranas ülkesinin mihracesi çok akıllı ve iyi idi. Halkı iyi kanunlarla ve adaletle idare ederdi. Altmış küçük beğliği, sekiz yüz kalesi, beş yüz beyaz fili, yirmi bin karısı vardı. Fakat oğlu yoktu. Bir gün mihrace halka; dağ, ırmak, göl ve ağaç tanrılarına dua etmelerini ve kurban sunmalarını emretti. On iki yıl sonra mihracenin birinci ve ikinci karısı hamile kaldı. Sonra da birer oğlan doğurdular. Mihrace müneccimleri çağırarak çocuklarının istikbalini sordu ve onlara birer ad vermelerini istedi. Müneccimler, çocuklar doğarken zuhur eden alâmetleri sordular. Birinci çocuk doğmadan önce annesinin huyu fenalaşmış, sinirli ve kibirli olmuştu. Doğum sırasında ise huyu güzelleşmişti. Müneccimler bu çocuğa Edgü Ögli Tigin (İyi Düşünceli Şehzade) adını verdiler. İkinci çocuk doğmadan önce annesinin huyu iyi, sözleri yumuşak idi. Doğum sırasında ise huyu fenalaşmıştı. Müneccimler bu çocuğa Ayıg Ögli Tigin (Kötü Düşünceli Şehzade) adını verdiler. İyi

Düşünceli Şehzade sevimli ve akıllı idi. Babası ve annesi onun üzerine titrerdi; Kötü Düşünceli Şehzade ise tamamen aksi idi. Annesi babası onu görmek bile istemezlerdi. Bir gün İyi Düşünceli Şehzade maiyeti ile dolaşmağa çıktı. Kendisine çalgıcılar ve şarkıcılar refaket ediyor, etrafında büyük bir kalabalık bulunuyordu.] (Ercilasun, 2017: 246-247).

Hikâye Hamilton'un eserinde şöyle başlamaktadır:

(I Dışarıda eğlenmesi için [prens] ata bindirmişlerdi. Kentin dışında çiftçiler görüyordu. Onlar kuru toprağı sulayıp nemli toprağı ekerlerken kuzgun (gibi) kuşlar gelip pek çok sayıda yaratığı gagalayıp öldürüyorlar. Bir taraftan toprak ekilirken kuşçular, geyikçiler, balıkçılar, avcılar, torcular, tuzakçılar da sayısız canlı yaratık bulup II kötü işler yapıyor ve canlıları öldürüyorlar. Pek çok insan çikrik dönderiyor, yün eğiriyor. Bezin dokusunu vurarak sıkıştırıyor ve yün kumaş dokuyorlar. Ayrıca başka zanaatkârlar da kendi zamaatlarını icra ediyorlar. Çeşit çeşit sıkıntılar çekiyorlar. Bundan başka çok sayıda III at ve sığırları başlarına vurarak öldürdüklerini; koyun, domuz ve diğer yaratıkları öldürdüklerini; derilerini yüzdüklerini; kanlarını ırmak gibi akıttıklarını; etlerini ve kanlarını sattıklarını; hayatlarını bu şekilde kazandıklarını gördü. Bu ülke halkının böyle kötü işler yaptığını gören prens bodhisattva son derece üzülüp kaygı IV lanarak ağlar durumda kente girdi. Bu sırada, iyi düşünceli prensin üzgün olduğunu gören kral Maḥā-rit ona şöyle diyerek seslendi: "Sevgili oğlum, niçin böyle üzgün döndünüz?" Prens, babası hana ağlayarak derdini dile getirdi: "Burası ne kadar acı dolu bir ülke imiş! Niçin V doğdum ben?" Babası han ona şöyle sordu: "Neden ağlayarak üzüntülü döndün?" Prens şöyle konuştu: "Eğlenmek için dışarıya çıktığım sırada, sefalet ve acı içinde olan pek çok yaratık görüp ağladım." Babası han şunları söyledi: "Sevgili yavrum, yer ve gök yaratıldığından VI beri zenginler de yoksullar da vardır. Onları acı çekmekten nasıl kurtaracaksın?" Prens şöyle konuştu: "Saygıdeğer babacığım, beni seviyor musunuz?" Babası Kral: "Sevgili yavrucuğum, seni işte şöyle: avcumun içindeki 2 inci boncuk gibi, gözlerdeki ... seviyorum." diye cevap verdi. VII [...] Kalbine göre verdi. Bu güzel ün dört bir tarafa yayıldı. Günden güne para isteyenlerin arkası kesilmiyordu. (Prens) bir hazine daha istedi, verildi. Bu şekilde her gün, her ay para vere vere hazinedeki servet azıcık kaldı. Bu sırada hazinecibaşı hana unları söyledi: "Saygıdeğer hanım, hazine boşalmak üzere. Eğer mal, mülk, para tükenirse, azalırsa VIII şaşmamak gerekir." (Prens) babası han da şöyle buyurdu: "Baba para biriktirirse oğlu içindir denmez mi? (Oğlunun) dileğini yerine getirsin! Onun kalbini kırmayın!" Bunun üzerine (prens) her gün engelsiz para dağıttı. Bu sırada, durumu öğrenen maiyeti ve bakanları hana şunları söylediler: IX "Haşmetlim, devlet ve kurumlarını zenginlik, servet ayakta tutar. Zenginlik tükenirse devleti ve kurumlarını nasıl sürdürürüz, efendim?" O zaman (prens) babası han şöyle buyurdu: "Sevgili yavrucuğumun kalbini nasıl kırarım Hazinecibaşı ve hazine görevlileri varsa (prens geldiği zamanlar) başka bir yere X gitsin. Herhalde (o bunu) kendiliğinden anlayacaktır." Bundan bir süre sonra, dilenciler geldiğinde (prens) hazinecilerini bulamaz oluyordu. Bağış istemeye gelenler elleri boş, ağlayarak uzaklaştıkları zaman, prens de oturup ağlıyordu. Sona prens şöyle düşündü: "Hazineci (ya da 'hazineciler') ise XI ('onlar') benimdir. (Demek ki) halkın dilinden (sözlerinden) çekinen babam han, böyle bir emir vermek zorunda kaldı. Şu an görünürdeki Buddha'ya "anne ve baba" deniyor. Babasının veya annesinin kalbini kıran herkes cehennemlik olur. Ona oğul ya da kız evlat denemez. Ben de şimdi babamın veya annemin kalbini XII kırmayayım. Babam kral eleştirilere uğramasın ("dillere düşmesin"). Kendi kazancımla iyi şeyler yapayım!" diye düşündü. Bundan sonra unvanlı ve önemli kişilere şu soruyu sordu: "İnsan zenginlik, mal mülk kazanmak isterse hangi yolla en çoğunu bulur?" Unvanlı kişiler şu şekilde konuştular: XIII Kazanç elde etmesi için ona çeşit çeşit yol gösterdiler. Biri şöyle dedi: "Kazanç konusunda*

tarlaları ekip biçmekten daha iyi bir yol yoktur, bir tane (tohum) ekince binlercesi, on binlercesi elde edilir.” Biri şöyle dedi: “Koyun ve büyükbaş hayvan beslenirse yıldan yıla sayıları artar ve insan zengin olur.” Biri dedi ki: “Ticaret yapmak için Doğu’ya ve Batı’ya XIV giderse insan, zengin olur.” Ayrıca bilge ve yasaları bilen bir adam şöyle dedi: “mal mülk edinme konusunda insan okyanus ırmağına giderek gönlündeki arzuları yerine getirmeyi düşünürse ve burada eşi bulunmaz mücevher cintāmañi’yi bulursa bu dünyadaki tüm XV canlıların arzularını [yerine getirebilir]”. Ne var ki prens (önerilen yolların) hepsini beğenmedi. Sadece okyanus ırmağına gitmeyi onayladı. Sonra sarayda babası kraldan bir ricada bulunarak şöyle dedi: “Okyanus ırmağına gideyim mi?” O anda babası han bu rica sözlerini işitince hiç cevap vermedi, son derece XVI üzüldü. Daha sonra oğlu prense şöyle söyledi: “Sevgili yavrucuğum, elimdeki devlet gelirleri sizin değil midir? Şimdi istediğiniz kadar alın; tamamını bağış olarak verin! Ölümlü yere niçin gidecekmisiniz? Oarada beş çeşit tehlike vardır. XVII Birinci tehlike şudur: Canavar balık (makara) uyanıkken insan dalgınlıkla onunla karşılaşabilir; balık bütün (yolcuları) gemiyle beraber yutar. İkinci (tehlike şudur): Suda, suyun renginde dağlar vardır; gemi çarpıp parçalanır; insanların tümü ölür. Üçüncü (tehlike şudur): Suda şeytanlar saldırır ve gemiyi suya batırırlar. Dördüncü (tehlike şudur): Gemiye büyük bir burgaca XVIII sokarlar; su fir fir döner ve her yandan dalgalar birbirine çarpar. Beşinci (tehlike şudur): Gökyüzü yırtılır, korkunç bir rüzgâr çıkar, gemi alabora olur ve (insanlar) ölür. Bu derece tüyler ürpertici tehlikelere atılırsanız ölürsünüz ve bizi mutsuz kılarırsınız”, dedi. O zaman prens bodhisattva babası handan bu sözleri işitince XIX “Bana krallık emri (izni) verilsin; beni engellemeyiniz; bırakın gideyim! diye yalvardı. Bunun üzerine babası han ona “gitmeyeceksin!” diyerek izin vermedi. O zaman prens başını eğip, ağlayarak yere yatıp ne kalkmaya ne bir şey yemeye razı oldu. Şöyle dedi: “Krallık emri (izni) verilmezse buradan kalkmayacağım, yemek yemeyeceğim ve öleceğim”, XX dedi. Altı gün geçtiğinde annesi ve babası ile önde gelen kişiler, eşraf ağlaşarak, üzülmeye çalıştılar (ama) o, buna hiç razı olmadı. O zaman annesi ve babası şöyle söylediler: “Onu iyi yola teşvik ediyoruz. Rıza göstermezse [...] XXI yararı nedir acaba?” Prens şu şekilde konuştu: “Ejderha hanlarının ülkesinde cintāmañi mücevheri vardır, eğer şanslı ve mutlu biri bu mücevheri bulursa tüm varlıklara yarar sağlar. Bunun için okyanusa gitmek istiyorum.” O zaman babası han düşüncesini söyledi: XXII “Aranızda ‘okyanusa gideyim’ diyen kim varsa girsin (saraya gelsin) ve oğlum prensin arkadaşları olsun. Neye gereksininiz olursa vereceğiz. Kılavuz kaptan (olan) bir denizci varsa o da gelsin ve (hepsi birden) prensi sağ sağlim geri getirsin!” bunun üzerine, bu açıklamayı duyan beş yüz XXIII tüccar toplanıp içeriye (saraya) ricada bulundular: “Hepimiz birlikte İyi Düşünceli Prens’in hizmetinde gideceğiz. O ölürse birlikte öleceğiz; geri dönerse birlikte döneceğiz” diye önerdiler. O sıralarda Banares ülkesinde iyi ve cesur bir kaptan vardı. XXIV Okyanusa defalarca gitmiş; her seferinde beş yüz adamla yola çıkmış ve sağ sağlim geri dönmüştü. Ancak bu; seksen yaşında ihtiyar bir adamdı, üstelik iki gözü görmüyordu. Bu beş yüz adam, ortak bir kararla bu kör kılavuza başvurdu. O zaman, XXV prens oraya kendisi gidip adamı kolundan tutarak saraya (içeriye) getirdi; babası hanın huzuruna soktu. Babası han (kılavuza) şu öğüdü verdi: “Sevgili biricik oğlum size emanet ediyorum. Onu sağ salim getirin”, dedi. Bunun üzerine yaşlı adam ağlayarak hana şu sözleri XXVI söyledi: “Haşmetlim, gökyüzü gibi, mücevher gibi sevgili evladınızı böyle ölüm ülkesine göndermeniz (için) nasıl bir felaket geldi başınıza? Bu okyanusun suyu korkunç tehlikelerle doludur. Pek çok insan oraya gider ve hep ölürlar. Bir insan yalnız giderse uygun olur mu bu?” diye sordu. XXVII Bütün ülke prens için üzülmüyor (du). Han şöyle açıkladı: “Onu engelleyemedim ve istemeye istemeye gitmesine izin veriyorum. Şimdi siz gayret edin, onunla gidin, onun kılavuzu olun”. Yaşlı adam (öneriyi) tamamen kabul ettiği için onun kılavuzu XXVIII oldu. O zaman babası han, prensi gerekli malzemelerle donattı. Beş yüz adama yetecek

yiyecek, su ve yük hayvanından başka gerekli olan her şeyi tam ve eksiksiz verdi ve onları geçirip uğurladı. Bu sırada, (İyi Düşünceli Prans'ın) küçük kardeşi Kötü Düşünceli Prens şöyle düşündü: "Babam ve annem hep sadece ağabeyim prensi XXIX sevdiler ve benden hep nefret ettiler. Şimdi ağabeyim okyanusa gider de mücevheri getirirse (onların gözünde) daha da değerli olacak, beni ise daha çok küçümseyecekler", diye düşündü. "Şimdi ben de (onunla) gideyim!" Bunun üzerine babası hana şöyle seslendi: "Ağabeyim prens ölüm ülkesine gidiyor. XXX Ben niçin kalayım, haşmetlim? Ben de gideyim! İyi de olsak kötü de olsak beraber olalım!" dedi. Doğrusu oğlunun davranışları kötü olduğundan babası onu sevmiyordu. O zaman, "Gitmek istiyorsan git!" diye konuştu. Bu sırada babası han ve tüm halk ağlayıp sız XXXI lanarak İyi Düşünceli Prensi uğurlayarak okyanusa gönderdiler. Okyanusa vardığında yedi gün durup bir gemi donattı. Yedi demir zincir gemiyi bağlayıp hareketsiz hale getirdi. Yedinci gün şafak sökerken İyi Düşünceli Prens büyük davu XXXII lu çaldırıp şöyle söyledi: "Okyanusa gidiyorsunuz. (Aranızda) ölüm tehlikesinden korkan kim varsa şimdiden ayrılışın buradan! Sizi zorla götürmüyorum." Buna rağmen onun duyurusunu duyan hiçbiri kesinlikle (çekip gitmeye) razı olmadı (içlerinden hiçbiri kesinlikle sesini çıkarmadı). Her gün XXXIII böyle davul çalınarak duyuru yineleniyordu ama hiç kimse kesinlikle sesini çıkarmadığından yedinci gün demir zincirler açıldı ve demir halatlar çözüldü. Prens'in iyiliksever gücü ve şansı sayesinde tehlikeyle ve engelle karşılaşmadan birkaç gün sonra mücevher adasına ulaştılar. Orada yedi gün XXXIV dinlendiler. Yedinci gün, gemiye yeteri kadar seçilmiş, ender inciler ve mücevherler yükledikleri zaman prens şöyle bir duyuru yaptı: "Şimdi bu mücevherlerle yola çıkarsam canlıların tümüne çok büyük bir yarar sağlayamam. Sizler gidin. Ben burada XXXV en üstün cintâmanı mücevherini elde etmek için gideyim, kim olursa olsun, canlıların tümüne tam bir yarar sağlayabilmek istiyorum." Daha sonra, kardeşi Kötü Düşünceli Prens'e öğütler verip gemiyi ona bırakarak geri gönderdi. Prens ve yaşlı kılavuz, ikisi yalnız kaldılar. O zaman İyi Düşünceli Prens, yaşlı kılavuzu kolundan tutarak yedi gün boyunca suda bellerine ve boğazlarına kadar yürüyüp gümüş adaya ve dağa ulaştılar. Burada toprak ve kum tamamen gümüşlendi. O zaman (prens) (yaşlı adama) biraz soluk aldırılmayı düşündü. XXXVII yaşlı adamın yorgunluğu üstüne çökmüştü, artık gücü tükeniyordu, kımıldayamıyor, yürüyemiyordu. O zaman prense şöyle seslendi: "Oğlum buradan doğuya doğru giderken bir altın dağ vardır. Görülüyor mu? Bakın." dedi. Yaşlı adam şöyle devam etti: "Bu altın dağa ulaşırsanız mavi lotuslar göreceksiniz. Bu lotusların her birinin (dibinde?) zehirli bir yılan vardır. Zehirli solukları uzaktan, sanki lotusların her biri duman çıkarıyormuş gibi görünür. İşte bunun en korkunç (büyük) tehlikelerden biri olduğunu söylemek gerekir. XXXIX Bu lotuslardan kendinize yol açabilirsiniz ejderhalar hanının mücevherlerle süslü kentine ve sarayına ulaşacaksınız. Bu kentin çevresinde ve yedi kat hendeğin içinde ejderhalar ve zehirli yılanlar yatar. Bunların üzerinde yürüyebilirsiniz ('çiğneyip geçebilirsiniz') kentin içine girersiniz, ejderhalar XL hanının huzuruna çıkar ve mücevheri elde edersiniz. Ben şimdi ölüyorum. Tek başınıza kalacaksınız. Efendim, korkmayınız, dertlenmeyiniz. Sağ salim buraya ulaşacaksınız. Buddha'nın mutluluğuna eriştiğiniz gün, beni reddetmeyin. İyi ve doğru sözlü bir yolcu, kılavuz olarak..." XLI [Prens] [surların dibine?] ulaştı. Kapıda temiz iki kız duruyordu, elleri mücevherden iplik eğiriyordu. O zaman prens "Siz kimsiniz?" diye sordu. Kızlar "Biz kapının koruyucularıyız." Dediler. Sonra prens kentin içine girdi. Doğu XLII kapısına ulaştı. Orada beyaz gümüştüen bir ip eğiren ve bu kapının bekçiliğini yapan dört güzel kız (gördü). Prens sorunca şöyle dediler: "Biz kapı bekçisi kızlarız." Sonra daha da içeri girdi ve sarayın kapısına ulaştı. Bu kapıda sekiz güzel XLIII şaşılısı temizlikte kızlar sarı altından bir ip eğiriyordu. Prens güzelliklerine hayran kaldıktan sonra onlara "siz ejderhalar hanının eşleri misiniz?" diye sorunca, "Biz saray kapısının bekçileriyiz", dediler. Bunun üzerine prens onlara, (sarayın) içerisi

için şu ricada XLIV bulundu. “Bu Jambudvîpa kıtasındaki Benares ülkesi hanının oğlu İyi Düşünceli Prens geldi ve içeriye görünme (hükümdarın karşısına çıkma) umuduyla kapıda duruyor.” O zaman, kapıyı korumakla görevli bu kızlar, içeriye girip bu ricayı hana arz ettiler. XLV Ejderhalar hanı şöyle düşünmeye koyuldu: “Büyük, güçlü ve kutsal ruhlu bodhisattva’lardan olmasa buraya kadar kesinlikle ulaşamazdı. O bir bodhisattva olmalı.” “İçeriye girsin!” diye buyurdu. O zaman prens (saraya) içeri girdi. Ejderhalar hanı XLVI ilerleyip onu karşıladı. Elinden tutarak onu içeriye aldı ve mücevherli tahta oturttu. (Prens) güçlü ejderhalar hanına iyi ve tatlı yasaları öğretti; ona, son derece neşeli bir yürekle sadaka vermenin kazancını öğretti. Ejderhalar hanı son derece XLVII sevindi, kötülüklerden arındı ve şöyle konuştu: “Bu kadar acı çekip buraya kadar gelmenizi gerektiren neydi?” Bodhisattva Prens şu şekilde cevap verdi: “Bu dünyadaki tüm varlıklar yüzünden Buddha’nın sonsuz mutluluğuna XLVIII kavuşmayı arzu ederek yoksul, fakir, mutsuz, zavallı insanlara yarar sağ-lamak amacıyla cintāmanī mücevherini sadaka olarak istemeye geldim.” dedi. Ejderhalar hanı şöyle buyurdu: “Olsun!” (Uygundur). Eskiden de bu şekilde, XLIX mücevheri bağış olarak istemek için gelenler bodhisattva’lar oldu. Hepsine bunu verip gönderdik; size de vereceğiz. Burada yedi gün kalın ve bize yasayı öğretin. Tapınalım ve saygı duyalım. Bize yarar L sağlayın. Ben de yedinci gün mücevheri alayım ve onu vereyim (mücevheri alın ve onu verin?), dedi. Ondan sonra İyi Düşünceli Prens yedi gün boyunca ejderhaların tapınması ve saygı göstermesi sayesinde yedi, içti. Yedinci gün ejderhalar hanı, Nārada adlı ejderha han kulağındaki cintāmaṇi mücevherini alıp çıkardı ve LI prene verdi. Şu sözlerle selamet diledi: “Ben büyük bir istekle bu cintāmaṇi mücevherini alıp onu size sadaka olarak veriyorum. Siz Buddha’nın sonsuz mutluluğunu elde ettiğiniz zaman beni reddetmeyin, beni kurtarın! Sizinle yararlı gücünüz (kut) sayesinde, bu günahlı beden LII den kurtulalım ve kurtuluş yoluna ulaşalım!” Daha sonra ejderhalar (havaya) yükselterek (prensi) götürdüler. Onu okyanus ırmağına ve [ülkelerinin] sınırlarına ulaştırdılar. Oraya geldiğinde küçük kardeşiyle buluştu. İki kardeş sağ salim birbirine kavuşunca öpüştüler, kucaklaştılar, LIII ağlaştılar sonra hıçkırma hıçkırma ağlaştılar, daha sonra yine sevindiler, mutlu oldular. Daha sonra prens şunu sordu: “Sevgili kardeşim, arkadaşların, beş yüz adamımız nereye gittiler? Sağ salim gittiler mi?” Küçük kardeşi Kötü Düşünceli Prens şunları söyledi: “Denizde LIV yok oldular şanssız ve bahtsız oldukları için hepsi telef oldu, hepsi öldü.” O zaman prens çok üzülde ve ağladı. “Peki, sen nasıl kurtuldun?” diye sorunca “Ben geminin bir parçasına tutunarak kurtuldum.” dedi. Sonra kardeşi prene şu soruyu sordu: “Mücevheri LV buldunuz mu?” dedi. Prens doğru sözlü olduğu için “Buldum, sevgili kardeşim” dedi. O zaman küçük kardeşi şöyle dedi: “Siz yorgunsunuz. Dinlenin. Biraz uyuyun. Mücevheri bana verin, ben tutayım.” Bunun üzerine İyi Düşünceli Prens başındaki mücevheri alıp küçük kardeşine LVI verdi. “Sıkıca gizleyip koru; bir hırsız almasın!” dedi. Sonra uykuya daldı. O zaman Kötü Düşünceli Prens’in kalbine şeytanca bir düşünce girdi. Şöyle bir düşünceye kapıldı: “Annemle babam eskiden beri beni sevmezdi, ağabeyim prensi severlerdi. LVII Şimdi bu mücevherle gittiğinde ağabeyim mavi göğşe kadar yükselecek (bulutlara çıkarılacak). Bense sayısız ülkeyi boşuna görüp dolaşmış olacağım. Şimdi bunun iki gözünü oyup kör edeyim! Nereye giderse gitsin, kendisi ölür”, diye düşündü. Sonra kalkıp iki kamışın ucunu sivriltilip, LVIII (ağabeyinin) iki gözüne sokup kaçtı. O zaman İyi Düşünceli Prens küçük kardeşini çağırarak bağırdı: “Kardeşim, neredesin? Hırsızlar gelip iki gözümü oyup kör ettiler” diye ağladı, bir balık gibi kıvrılarak hıçkırıyordu. LIX Oysa o ülkede rşi diye bir peri vardı. Prensin acısını görmeye (dayanamayarak) prene şunları söyledi: “Hırsızlar dediğiniz de ne ola? O sizin öz ağabeyinizdi! Ölsün!” diyerek (sizi öldürmek niyetiyle) sizi bu hale soktu ve kaçıp gitti. LX Şimdi ağlamayın kalkın. Ben kılavuzluk ederek sizi götüreceğim. Sizi halka ulaştıracağım.” dedi. O zaman İyi Düşünceli Prens ayağa kalktı. Perisi seslenerek ona yolu gösteriyordu (ve böylece) insanlara ulaştı. LXI [...]

canlı olarak kurtuldum ve işte böyle geldim” dedi saygıyla. O zaman babası han bu sözleri işitince mavi göğe doğru ağlayıp sızladı, hıçkırdı. Yüksek ve değerli tahtından kendini yere attı; kendini kaybetti; bayıldı ve ölü gibi boylu boyunca yere düştü. LXII Çok uzun zaman sonra kendine geldi. Sonra, o zaman bütün Benares halkı üzülüp ağladı. O zaman babası han, kötü davranışlı oğlundan kuşkulandı ve kendi kendine şöyle dedi: “Eğer sevgili oğlum öldüyse LXIII bunun yüzünü bir daha görmeyeyim!” “(Sevgili) oğlumdan iyi veya kötü bir haber gelinceye kadar (bu oğlum) hapiste yatsın!” buyurdu. Ellerine ve ayaklarına pranga vurup hapse attılar. Bu sırada, LXIV rahmeti, gücü ve şansı sayesinde esirgeyici perisinin, koruyucu meleğinin yol gösterdiği İyi Düşünceli Prens kendi kayınpederinin ülkesine ulaştı; zira (kim) babası han, bu kral hanının kızını İyi Düşünceli Prens’e istemiş, böylece dünür olmuşlardı. (Prens) kentin kapısında LXV otururken hanın sığırtmacı beş yüz sığırı güderek (ona doğru) ilerledi. Boğa(sı) ileri doğru atılarak prensi yuvarlayıp, bir burgu hareketiyle yere yatırıp, dört ayağını toprağa iyice gömüp (onun üzerinde) durdu. Sığır sürüsü tamamen geçip gittikten sonra onu diliyle yalayarak iki gözüne batmış olan şişleri çıkarıp LXVI attı. Sonra kapı bekçisi onu ayağa kaldırıp yolun kenarına oturttu. Bunu gören sığırtmaç (prense) şöyle sordu: “Siz diğer fânilerden farklı çok soylu bir kimseye benziyorsunuz. Niçin bu kadar sefil ve acınacak duruma düştünüz?” Prens şöyle düşündü: “Nereden geldiğimi LXVII soyumu konuşup açıklarsam küçük kardeşim ölecek.” O zaman prens şöyle dedi: “Yoksul ve aç çıplak bir dilenci olarak doğdum ben.” O zaman sığırtmaç onu kendi evine götürüp özen gösterdi. Onu evdeki büyüklere ve küçüklere emanet ederek “Ona çok LXVIII iyi bakın! dedi. Bir aydan fazla ona baktılar. Ondan sonra, onu ağır bir yük görerek (diye sayarak), yemeğini homurdanarak vermeye başladılar. Prens (bunu) anladığında yüreği üzüntüyle burkuldu. Bunun üzerine sığırtmaca “Ben gideyim artık” dedi. Sığırtmaç “Niçin gitmek istiyorsunuz (niçin gitmeyi düşündünüz)? Kalbinizi LXIX kim kırdı? Gitmeyin!” dedi. Prens şöyle dedi: “Bir konuk uzun süre kalırsa uygun olmaz bu. Siz bana kardeş oldunuz. Eğer benim iyiliğimi düşünüyorsanız şimdi bana bir kopuz isteyip getirin. LXX Elimle çalıp ağzımla şarkı söyleyerek kendimi besleyeyim.” O sığırtmaç bir kopuz isteyip, getirdi ona verdi. Oradan (prensi) alıp kentin merkezinde bir kavşakta yoğun bir kalabalığın ortasına oturttu. Prens kopuz çalmakta pek ustaydı. LXXI Eliyle kopuz çalıp, ağzıyla şarkı söyleyerek oturuyordu. Ülkenin tüm halkı oraya üşüştü; şarkısına hayran olup, ona acıyıp ağlaşarak, (insanlar) çevresindeki (alanı) doldurup duruyorlardı. Her gün ona olağanüstü, seçkin, lezzetli yiyecek ve içecek getiriyorlar. Üstelik ülkede ne kadar sefil ve acınacak LXXII dilenci varsa hepsi oraya üşüştüler. Prens orada beş yüz dilencinin geçimini sağladı, hepsi mutlu oldu. Bu sırada kayınpederi hanın bahçivanı prensi görünce şöyle düşündü. “Kuşlar sarayın güzel yemişlerini berbat LXXIII ettikleri için sürekli sıkıntı çekiyorum. <Şimdi bu adamı getireyim. (Bağlarım) bahçeme göz kulak olsun, ben de ona orada bakayım” dedi (kendi kendine). Sonra prensi götürmekten söz etti. Prens> ... çevresindeki... LXXIV uğradığı için [LXXIII’ten devam ediyor: kuşlar güzel meyveleri berbat ettiği için sürekli sıkıntılar çektiği (vs.)] dertlenerek kentin, ülkenin bilgelerine akıl danıştı ama onlar da çözüm bulamadılar. Birçok bilge kişi şöyle dedi: “Bu gözsüz adamın son derece bilgili olduğunu söylüyorlar. Ona sorun.” Bu bahçivân ... gözsüz bu adama... LXXV ... Götürün [beni?] [bahçe?]nize. Orada size kurnazca bir oyun (hile, dolap) açıklayacağım; kuzgunlar ve (diğer) kuşlar (artık) yemişlernizi berbat etmeyecekler.” Bunun üzerine yemişlik görevlisi “(sizi oraya) götürüreyim!” dedi. Sonra prens beş yüz dilenciye (gereksinim duydukları) gıda, su, LXXVI giyecek ve ayakkabıları, her şeyi eksiksiz sağladı. Hepsine veda (teselli veya son dilek) sözleri söyledi: “Bir daha sizinle karşılaşmayacağım. Buddha’nın sonsuz mutluluğuna eriştiğim zaman (erişirsem), o zaman hepinizi kurtaracağım”, dedi. LXXVII O zaman, bu sözleri işiten beş yüz dilenci buzağısını arayan inek gibi bögürürken bir taraftan şöyle konuştular: “Siz öksüzün anası, yetimin babası oldunuz.

Şimdi bizi böyle mutsuz ve LXXVIII zavallı durumda bırakarak nereye gidiyorsunuz?” O zaman prens şunları söyledi: “Bu dünyanın kuralı böyle, sevgili de ayrılır âşık da” dedi. Daha sonra, prens bu bah LXXIX vanla gitti. Bahçeye varınca bahçivana şöyle dedi: “Uygun birkaç yemiş ağacının üzerine, her birine küçük birer çingirak asın. Her (ağacın) üzerine LXXX bir ip bağlayın. Bütün iplerin ucunu birleştirerek bağlayıp bu ipi benim elime vrin. Kargala veya (başka) kuşlar konduğu zaman ben ipi çekerim; ağaçlar sallanır; kuşlar ağaçlara konmaz, yemişleriniz de berbat olmaz” dedi (Hamilton, 2020: 31-70).

Hikâyenin bu kısmının orijinal metni Hamilton’un eserinde eksik olduğu için bu eksiklik hikâyenin Türkiye Türkçesi kısmında Ahmet Bican Ercilasun’un Çince özetinden yararlanılarak tamamlanacaktır. Çincesine göre metnin devamı şu şekildedir:

(Şehzade biryandan ipi çekerek kuşları ürkütmeye, bir yandan kopuz çalmaya devam etti. Hükümdarın kızı bahçede dolaşırken şehzadeyi gördü ve ona âşık oldu. Babasına bu kör dilenci ile evlenmek istediğini söyledi. Hükümdar razı olmadıysa da kız ısrar etti. Bunun üzerine kör şehzadeyi saraya getirdiler. Kız, şehzadenin yanından hiç ayrılmadı. Bir gün kız, kocasının yanından ayrıldı; bir müddet sonra döndü. Şehzade, “niçin haber vermeden çıktınız, neredeydiniz?” diye sordu. Kız da saklayacak hiçbir şeyi olmadığını söyledi. Şehzade, “o halde neredeydiniz?” diye ısrar edince kız şöyle dedi: (Ercilasun, 2014:256).

Hikâyenin orijinal metninin çevirisi şu şekilde devam etmektedir:

(1-3 “... [Bir?] adama karşı hata işlediysem eğer, gözleriniz kör olsun ama eğer hatam yoksa gözlerinizden biri parlasın ve güneşi görün.” 4-7 Bunun üzerine prensin bir gözü parladı, sapasağlam ve dolu oldu. Kız yine şöyle dedi: “Şimdi bana inandınız mı?” Prens “Şimdi inandım.” 7-11 O zaman kız prene şöyle dedi: “Siz son derece nankör bir adammışsınız. Ben han kızı larak hiç yüksünmeden, terslenmeden kendimi [sizi iyileştirmeye adadım] [...]” 11-22 Bunun üzerine kız bunun bir yalan olduğunu düşünüp inanmayarak prene şöyle dedi: “Siz son derece deli ve şaşkın biriymişsiniz. Böyle yalan yanlış bir söz ağzınızdan nasıl çıkar? Benares ülkesindeki hanın oğlu okyanusa gitti ve henüz dönmedi. Siz nasıl olur da ‘ben oyum’ dersiniz?” Bunun üzerine prens şöyle dedi: “Ben doğduğumdan beri yanlış söz söylemedim.” Kız şöyle dedi: “Sözünüzün yalan mı doğru mu olduğunu (kim) bilir? Ben kesinlikle inanmıyorum” dedi. O sırada, ...) (Hamilton, 2020:75-76).

Çincesinde metin şu şekilde devam etmektedir:

(Şehzade, “yalan söylüyorsam gözlerim asla iyileşmesin; doğru söylüyorsam gözlerim eski haline dönsün” dedi. Bunun üzerine şehzade iyileşti. Kız durumu babasına anlattı. O da şehzadeyi görünce hayretler içinde kaldı.

Baranas hükümdarının sarayında yabani bir kaz vardı. Bir gün hükümdarın karısı kaza “siz hep şehzadeyle beraber bulunurdunuz; şimdi öldü mü, kaldı mı belli değil, onu hiç düşünmüyor musunuz?” dedi. Kaz da müsaade ederseniz onu arayayım” diye cevap verdi. Hükümdarın karısı, boynuna bir mektup bağlayarak kazı gönderdi ve ondan haber beklemeye başladı.

Kaz denizler üstünde uçtu, her yanı aradı, bir şey bulamadıç sonunda Li-şe-pa ülkesinden geçerken sarayın önünde şehzadeyi gördü ve yanına geldi. Şehzade mektubu okudu. Kendisi de başından geçenleri yazarak kazın boynuna bağladı. Baranas hükümdarı ve karısı mektubu alıp şehzadenin hayatta olduğunu öğrenince çok sevindiler. Bütün fenalıklara sebep olan Kötü Düşünceli Şehzade’yi kelepçe vurarak hapsedtiler. Li-şe-pa hükümdarına bir mektup yazarak niçin oğlumu alıkoyup

kendilerini üzdüğünü sordular. Li-se-pa hükümdarı korktu, hemen kızını nişanladı ve İyi Düşünceli Şehzade'yi törenlerle ülkesine yolladı.

Annesi, babası ve bütün Baranas halkı şehzadeyi büyük törenlerle, sevinçlerle karşıladılar. Mihrace ve karısı süslü bir file binmişti. Çalgıcılar saz çalıyor, şarkıcılar şarkı söylüyordu. İyi Düşünceli Şehzade kardeşini sordu; "hapiste cezasını çekiyor" dediler. Onu görmek istedi. Kardeşinin zincirlerini çözerek mücevherin nerede olduğunu sordu. Kötü Düşünceli Şehzade, üç defa tekrarlanan soruya üç defasında da "herhangi bir yerde" cevabını verdi. İyi Düşünceli Şehzade babasının ve annesinin yanına gelerek "eğer bu mücevher insanı arzusuna hakikaten kavuşturuyorsa annemin ve babamın gözleri açılsın" dedi. Annesinin ve babasının gözleri açıldı.

Ayın on beşinci günü sabahleyin şehzade, yıkanarak ve güzel elbiseler giyerek yüksek bir kuleye çıktı. Elinde buhurdan tutuyordu. "Bütün canlılara iyilik etmek için kıymetli mücevheri tedarik etmek üzere büyük zahmetlere katlandım" dedi. Tam bu sırada doğudan bir rüzgâr koştı; her tarafta temizlendi; gökten güzel elbiseler, inciler, altınlar, gümüşler, canlılara gereken her şey yağmaya başladı.

Bunun üzerine Burkan (Buda), Ananda'ya şöyle dedi: Bundan böyle büyük Baranas hükümdarı, benim babam Çudodana'dır. Karısı da benim annemdir. Kötü Düşünceli Şehzade bundan böyle Devadatta'dır. İyi Düşünceli Şehzade de bugünden sonra benden başkası değildir.) (Ercilasun, 2014:257-258).

2.1. Serim

Serim bölümünde genel olarak dramatik bir eserde sergilenen olayın yeri, zamanı ve hangi karakterler etrafında gerçekleşeceği anlatılmaktadır. Özetle amaç, olayın çerçevesini çizerek sınırlılıklarını vermektir. Ayrıca bu bölümde hikâyeye konu olacak çatışmanın tanımlanması ve nedenselleştirilmesi de önemli bir unsurdur. Ana karakter amaçladığı bir eylem ile bütünleştirilerek sunulmakta ve bu eylemde karşılaşacağı engeller de ortaya konulmaktadır. Serim bölümünde yalnızca olay ve yer çözümlemesi yapılmayıp hikâyenin duygu durumunu yansıtan üslup da sergilenmektedir. Bu bölümde hikâyenin nasıl bir atmosferde başladığı, hikâyede kullanılan dil ve anlatım teknikleri, diyalogların seyri, kullanılan sözcüklerin kavram alanı, eylemlerin yönü ve niteliği hikâyenin bütününe ve işleyişine gönderme yapmaktadır. Bu da okuyucunun olayı gözünde canlandırmasına olanak sağlamaktadır (Esen, 2014: 56). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde serim bölümü, hikâyenin Çince girişi ile başlayıp 15. satıra kadar devam etmektedir.

Serim bölümünde İyi Düşünceli Prens'in gördüğü, onu rahatsız eden olaylar aktarılmaktadır. İyi Düşünceli Prens'in şahit olduğu olaylar, Budizm'in felsefesine uymamaktadır. Canlılar öldürülmekte ve onlara zarar verilmektedir. İyi Düşünceli Prens'in bu tutumundan hareketle Budizm'in Türkler içinde daha çok yüksek zümreler tarafından kabul edildiği ve Türklerin Budizm'i yaşam tarzlarına uyarladığı sonucuna ulaşılabilir (Karagöz, 2020: 950). Bir tiyatro eseri olarak bakıldığında sahne tasviri yapılan serim bölümünde yer alan kötü olaylar, İyi Düşünceli Prens'in bir yolculuğa çıkacağını göstermektedir. İyi Düşünceli Prens'in amacı, tüm canlıları kurtaracak ve onlara iyi bir yaşam sunacak "çintamani" adlı mücevheri bulmaktır. "Kelime, Skr.cintā 'düşünce, kaygı, endişeli düşünce' ile Skr.maṇi 'birdeğerli taş, inci' kelimesinden oluşur ve 'inanılmaz bir taş, felsefe taşı, bütün istekleri yerine getiren tılsımlı inci' anlamındadır. Bu taş, canlıların bütün arzularını yerine getiren dharma yani Buddha'nın öğretisiyle eş değerdedir. Çünkü öğretiyi tam anlamıyla kavrayan kişinin de aslında bütün arzularını yerine getirebileceği ya da her şeyin boşluğunu anlayabileceği ifade edilir. Bu yüzden bazen Buddhaların elinde tek bir küre şeklinde resmedilir." (Tokyürek, 2019: 502). Kahraman çıktığı yolculukta kendini gerçekleştirecek ve iç huzura kavuşacaktır. Doğumunda tabiatına göre isim verilen İyi

Düşünceli Prens'in doğuştan iyi bir tabiata sahip olduğunun verilmesinin altında derin bir mana vardır. İnsanın tabiatı gereği hareket ettiği ve buna göre yaşadığı düşünülmektedir. Hayatının çeşitli evrelerini şekillendirecek kararların da insanın tabiatına göre şekillendiği söylenilebilir. İyi Düşünceli Prens'in hayatı ise insanlar arasındaki eşitsizliği, canlılar arasındaki ast-üst ilişkisini ve bu ilişkide zayıf olanın daima yenilmesini engellemek üzere yola çıkışıyla devam edecektir. Düşünce tarihinde bir "kök metafor" olan "yolda olmak" kavramı, gerçeğin peşinde ve esas olanı bilmek için arayışta olmak ya da iç huzuru bulabilmek için çabalamaktır (Jaspers, 1981: 3; Aydın 2006: 14). Bu bölümde kullanılan sözcüklerin kavram alanları iyilik ve kötülük üzerinedir. Bu da eserin bir çatışmayı konu aldığına göstergesidir. Eserin adından da anlaşılacağı gibi iyi düşünce ve kötü düşüncenin çatışmasının işlendiği bu eserde, serim bölümü ölüm içeriği olan bir soru ile bitmektedir. Bu kavram da tesadüfi kullanılan bir kavram değildir. İyi Düşünceli Prens ölümü göze alarak yola çıkacaktır. Mahayana Budizmi'ne ait olan "başkalarının faydası için canını feda etme" anlayışı, bu bölümde İyi Düşünceli Prens üzerinden okuyucuya aktarılmıştır. Ruben'e göre Kraliyet üyelerinin ülkeleri için canını verme anlayışı Hinduizm geleneklerinde var olan bir inançtır (Besli, 2019: 69).

2.2. Kışkırtıcı Etki

Kışkırtıcı etki, ana karakterin özünde bir duygunun, bir arzunun ya da karşıt karakterin ana karakterin önüne bir engel çıkardığı noktada ortaya çıkmaktadır. Freytag'a göre dramatik yapı içinde karşıt karakter ile olan çatışmanın başlangıcı bazen kriz, bazen olay bazen de alınan bir karar ile oluşmaktadır. Kriz anının yeri her zaman serim kısmından sonra yükselen eyleme geçerken aniden ya da aşamalı olarak gerçekleşebilir. Kışkırtıcı etki her zaman kahramana yöneltilen dış etki olmayıp bir fikir, bir arzu ya da kahramanın erginlenmesini engelleyecek içgüdüsel bir istek de olabilir (Esen, 2014:57). Bu etkiden sonra kahramanın hikâyedeki etkinliği artmakta ve kademeli olarak yükselen eyleme geçilmektedir. Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde kahramanın etkin rolü üstlenmesini sağlayan kışkırtıcı etki basamağı İyi Düşünceli Prens'in ejderlere hizmet etmesiyle başlayan bölümdedir. Prens, mücevheri bulur ama kardeşi Kötü Düşünceli Prens tarafından bir saldırıya uğrayarak gözleri oyulur.

Bu bölümde kışkırtıcı etki, İyi Düşünceli Prens'in kardeşi Kötü Düşünceli Prens'tir. İyilik ve kötülüğün çatışması sonucunda kötülüğün kısa süreli olarak kazanması, İyi Düşünceli Prens'in erginlenme yolunda karşılaştığı engeldir. *Antagonist* karakter olan Kötü Düşünceli Prens, *protagonist* karakter olan İyi Düşünceli Prens'i tüm canlıları kurtarmak için çıktığı yolculukta yolculuğunu tamamlamaması için çabalamış ve onu gözlerinden yaralamıştır. İyi Düşünceli Prens'in gözlerinden yaralanmasının altında derin bir anlam mevcuttur. Buddha olmak yani Nirvana'ya ulaşabilmek için insan gerçek hayatta gözle gördüğü ve cisme dayanan dünyevi yaşantıyı temel alan her türlü zihinsel eylemi kaldırarak yani tüm bağlardan kurtularak Nirvana'ya ulaşabilecektir (Düşgün, 2011: 44). Antagonist karakterin kardeşinin gözlerini oymasındaki amaç da budur. Aslında karşıt karakter tarafından yapılan her eylem, İyi Düşünceli Prens'i Nirvana'ya ulaşma yolunda tamamlayıcı eylemlerdir. Kahramanın benliğine ulaşabilmesi için çıktığı bireyselleşme sürecinde karşısına çıkan bu eylemler aşıldıkça *protagonist* karakter hedefine ulaşacaktır. Dolayısıyla Freytag Pramidi'nin bir basamağı olan *Kışkırtıcı Eylem* basamağında *antagonist* karakter olan Kötü Düşünceli Prens'in eylemlerinin etkisi önem arz etmektedir. Bu basamağı oluşturan eylem *antagonist* karakter sayesinde ortaya çıkmaktadır.

2.3. Yükselen Eylem

Eylem başlangıcı gerçekleştikten, şahıs kadrosu tanıtıldıktan ve okuyucu üzerinde dramatik bir etki oluşturulup okuyucunun ilgi duyması sağlandıktan sonra doruk noktası yönünde giderek yoğunlaşan yükselen eylemin bölümleri okuyucuya sunulur. Bu basamakta sadece

anlam açısından değil biçim ve işleyiş açısından da bir yükseliş vardır (Karabulut, 2012:44). Freytag'a göre bu basamağı anlatan bölümler ilgiyi, merakı ve odağı gittikçe artıracak şekilde sıralanmalıdır ve kurgu için önemsiz olan detaylara yer verilmemelidir (Esen, 2014: 58). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde yükselen eylem basamağı 61. satırdan başlamaktadır. Bu bölümde İyi Düşünceli Prens'in kardeşi, babası tarafından zindana atılmıştır. İyi Düşünceli Prens, kayınpederinin topraklarına ulaşmıştır. Dilencilerin önünde, şehrin ortasında kopuzu ile şarkı söylerken bahçıvan tarafından sarayın bahçesini gözetlemek üzere saraya götürülür. Hükümdarın kızı Prens'e âşık olur. Kız ile aralarında yalan söylemek ve doğru konuşmak üzerine bir konuşma gerçekleşir ve bu konuşma sonrasında Prens'in gözleri açılır. Baranas hükümdarının sarayındaki yabancı kaz ile mektup gönderilir. Tüm bu olaylar ile hikâyenin akışı *Doruk Noktası (Zirve)*'na doğru ilerlemektedir.

Bu bölümler belirli bir sıra hâlinde okuyucuya sunulmaktadır. Bu sıra, ilgiyi ve merakı uyandıracak ve dikkati sona doğru yoğunlaştıracak bir sıra olmalıdır. Hikâyeden alınan yukarıdaki bölümlerde kayınpederinin topraklarına ulaşması, sığır sürüsü tarafından ezilmekten bir boğa sayesinde kurtulması, Şehzade'nin kardeşi ölmesinin diye gerçek kimliğini açığa çıkarmayarak "fakir bir dilenciyim" demesi, sığırtmaç ile altı ay kaldıktan sonra gitmek istemesi, eline bir kopuz alıp şehrin ortasına oturması, Şehzade'nin beş yüz dilenciye orada doyurması (Bu mücevher yolunda ölen beş yüz adamının telafisi niteliğindedir.), Şehzade'nin bahçıvan ile bahçeye gitmesi, Hükümdar'ın kızı ile karşılaşması, kızın ona âşık olup onunla evlenmek istemesi, bir yanlış anlaşılmanın düzelmesi için Şehzade'nin kıza gerçek kimliğini açıklaması, kızın önce ona inanmayıp daha sonra inanması ve durumu babasına anlatması, son olarak da Şehzade'nin babasına bir haber yollayıp ondan haber beklemesi yükselen eylemin gerçekleşme sırasıdır. Burada okuyucu merak içindedir ve ilgi tamamen Şehzade yani *protagonist* karakterin üzerindedir. Doruk noktasına doğru ilerleyen dramatik hikâyede yükselen eylemler, zirvenin çarpıcılığını artırmak için arka arkaya sıralanmış ve aşk, hüznün, yalan iyilik gibi duygular iç içe verilmiştir. Hikâyede Şehzade'nin boğa tarafından kurtarılması ve gözündeki şişlerin onun tarafından çıkarılması önemli bir ayrıntıdır. Gubernatis'e göre "Sığır, boğa ve inek, özellikle Vedik mitolojisinde kozmolojinin oluşumu konusunda önemli yere sahiptir. Vedik mitolojide Tanrı Indra; gök gürültüsünün, şimşegün ve yağmurun güneşi olarak gösterilmekle birlikte aynı zamanda bir boğa olarak da resmedilir. Kahraman olan Indra, güneş ya da boğa, canavarlarla, kötü canlılarla mücadele ederek ormanın derinliklerinde ağaca bağlı olan ineği kurtarır." (Tokyürek, 2018:166). İyi Düşünceli Prens'in görme duyusunu kaybetmesi cisme önem vermediğinin bir göstergesi olarak Buddha öğretisine bir göndermedir. Budizm'in temel öğretisi içinde yer alan 'doğru "söz, doğru konuşma" (Kemal Yunusoğlu, 2020: 89) ise Şehzade ve kız arasında geçen konuşmada vurgulanmaktadır. *Yükselen eylem* basamağı bir haber bekleme süreci ile bitmektedir. Merak duygusu korunmakta ve okuyucu için tahmin yürütme süreci devreye girmiştir.

2.4. Doruk Noktası (Zirve)

Dramatik bir eserin doruk noktası, anlatıda yükselen eylemin sonuçlarının en çarpıcı ve etkili biçimde sergilendiği yerdir. Freytag *zirve basamağını* "oyunda yükselen eylemin sonucunun güçlü ve kararlı bir biçimde ortaya konduğu yer" olarak tanımlamaktadır (Freytag, 2012:130). Metin yazarının sanatsal gücünün ve üslubunun tüm ihtişamını ortaya koyduğu bu bölüm pek çok açıdan metaforik olarak zirveyi temsil etmektedir. Zirve, bölümün ardından ya da bu bölümle iç içe girmiş olarak oluşan dramatik etki, kahramana karşıt olarak geliştirilen bir düşüş eylemini başlatacaktır. Freytag bu düşüş eylemini "*trajik etki*" olarak adlandırmıştır (Esen, 2014: 59). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde *doruk noktası*, hikâyenin son bölümüdür. Hikâye, Kötü Düşünceli Prens'in hapiste kalması, İyi Düşünceli Prens'in annesinin ve babasının gözlerinin açılması,

şehre iyilik ve bereket gelmesi ve en sonunda da Buda'nın sözleriyle bitmektedir. *Burkan (Buda), Ananda'ya şöyle dedi: Bundan böyle büyük Baranas hükümdarı, benim babam Çudodana'dır. Karısı da benim annemdir. Kötü Düşünceli Şehzade bundan böyle Devadatta'dır. İyi Düşünceli Şehzade de bugünden sonra benden başkası değildir.*

Yükselen eylem bölümünde sıralanan olayların sonuca bağlandığı bölüm olan *doruk noktası*, İyi Düşünceli Prens'in kendini bulması ile sona ermektedir. Prens, çıktığı yolculuktan önüne çıkan engelleri aşarak başarı ile döner. Budizm'e göre canlıların hayatı doğum ve ölüm döngüsü arasında her anı acı ve ıstırap ile dolu bir süreçtir. Bu acı ve ıstırapla dolu yer samsāradır. Fakat burada samsārayı somut bir yer olarak düşünmemek gereklidir. Canlıların bu ıstıraptan yani samsāradan kurtulabilmeleri için Nirvana'ya ulaşmaları gerekmektedir. Nirvana'da doğum ve ölüm yoktur. Orası acıdan ve ıstıraptan kurtulma yeridir. Budizmin amacı da budur. Nirvana'ya ulaşmak ölmek demek değildir. İnsanlar ve canlılar yaşarken de Nirvana'ya ulaşabilmektedirler. Nirvana'ya ulaşan canlılar Buddha saadetine ererek kendileriyle barışmış ve içlerindeki kötü düşünceleri yok etmiş olurlar (Kemal Yunusoğlu, 2020: 91). Eserden alınan bu bölümde ise İyi Düşünceli Prens Nirvana'ya ulaşmış olur. Doğu'dan koparak gelen rüzgâr etrafı temizlemiş, tüm canlıların iyiliği için gerekli olan şeyler ise gökten yağmaya başlamıştır. Her yeri temizleyen rüzgârın doğudan gelmesi ise Doğu felsefesine dolaylı olarak da Budizm'e bir göndermedir. Nitekim Cemil Meriç'in de dediği gibi "Işık Doğu'dan gelir". Kötü Düşünceli Prens yani *antagonist* karakter ise "Devadatta" olarak anılmaktadır. Devadatta, Buddha hakkındaki metinlerde ona saygı göstermeyen tek kişidir. Devadatta, "Buddha'nın bizzat kuzeni olup mezhebinin kabul etmişken sonra kıskançlık ve mevki hırsıyla türlü entrikalar çeviren ve bunlara rağmen hiçbir muvaffakiyet elde edemeyen" (Çelebi, 2003: 36) kişidir. Nirvana'ya ulaşılan bu bölüm Freytag Piramidi'nde *zirve noktasıdır*.

2.5. Trajik Etki

Aristoteles'in Poetika'da ortaya koyduğu bu kavram peripetie terimiyle dinî, mistik, kadere bağlı bir tersine dönmeyi anlatan baht dönümü olarak geçmektedir. Freytag ise bu kavramı beklenmedik bir olayı anlatan *trajik etki* kavramıyla işlemiştir. Bu basamakta karakterin beklenmedik bir olaya verdiği dönüt yer almaktadır (Esen, 2014: 60-61). Bu basamakta doruk noktası, bir trajik etkinin ortaya çıkmasıyla düşen eylemle ilişkilendirilirken karşıtlık içeren iki durum ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu karşıtlıkta *trajik etki* mutlaka dikkat çekici olmalıdır. *Düşüş basamağı* ise *trajik etki*den hemen sonra verilmemeli, aşamalı bir şekilde işlenmelidir (Karabulut, 2012: 46). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde *trajik etki* basamağına rastlanılmamıştır.

2.6. Düşen Eylem (Düşüş)

Bu basamakta kahramanın olayların akışına müdahale edemediği bir olay çizgisi anlatılmaktadır (Esen, 2014: 62). Freytag'a göre dramının en zor bölümünü aşağı doğru yönelen geri dönüş eylemi oluşturmaktadır. Doruk noktasına kadar sürekli artan ilgi bu basamakta bir duraklama yaşar. Bu duraklamanın kaybolması için merak ve ilgi sürekli uyanık tutulmalıdır. Bu bölümde ana karakterin bir amaç uğruna çıktığı yoldaki mücadelesi geri kalan hayatını şekillendirecek bir sona doğru gelişmektedir. Kahramanın eylemlerinin temelinde bulunan düşünce ve amaç ortaya çıkmakta ve okuyucu da bunu anlamaktadır. Yani yazarın böyle bir anlatı yazmaktaki hedefi gün yüzüne çıkmıştır (Freytag, 2012: 134). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde *düşen eylem* basamağına rastlanılmamıştır.

2.7. Belirsizlik Etkisi (Son Askıda Kalma)

Tüm dramalarda olmayan bu basamakta yıkımdan önce okuyucuda hafif bir umut duygusunun aşılması, olay akışının ana karakter tarafından farklı bitebileceği

düşüncesinin oluşması ya da cevaplanmamış bir sorunun askıda kalma etkisi yaratması yer almaktadır (Esen, 2014: 65). Bu etkinin çok dikkatli kullanılması gerektiğini vurgulayan Freytag'a göre okuyucunun hikâyesinin sonuna dair eylemleri ön görmesine rağmen yazarın durumu askıya alması ya da *antagonist* karakter üzerinden bazı engeller ortaya çıkarması okuyucuda şüphe uyandırmaktadır (Freytag, 2012: 136). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde *belirsizlik etkisi* basamağına rastlanılmamıştır.

2.8. Sonuç (Yıkım)

Dramanın kapamış eylemi olan yıkım, Antik Yunan'da *exodos* olarak adlandırılmaktadır. Kahramanı mücadele etmek için yönlendiren şey ne kadar güçlü ise okuyucu için amacı da o kadar soylu algılanacaktır. Bu sebeple kahramanın yenilmesindeki yıkım daha hoş görülebilir hâle gelecektir (Karabulut, 2012: 48). Freytag, *yıkım* bölümünde yenilen kahraman ile oyunun bitmesini trajedi olarak görmektedir. Eğer oyun ılımlı ya da kahramanın zaferi ile sonlanıyor ise bu oyunu dram olarak adlandırmamaktadır. Freytag'a göre başlangıçtan sona tüm dramatik yapı, eylemin yani onu gerçekleştiren kahramanın sonuna işaret etmektedir. Eğer son, ılımlı bir yapıya sahip ise yani bir uzlaşma varsa bu dramatik yapının tutarlılığını bozmaktadır (Esen, 2014: 66-67). Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi'nde kahramanın sonu bir yıkım değil de mutlu bir son olduğu için bu basamağına rastlanılmamış, hikâye *doruk noktasına* eriştiği anda bitmiştir.

Sonuç

Bu çalışmada Budist Uygur Edebiyatı çatikleri içerisinde yer alan Eski Uygurca Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikayesi'nde Gustav Freytag tarafından Dramanın Tekniği/ *The Technique of Drama (1863)* kitabında ortaya konulan Freytag Piramidi ile bu piramidi oluşturan basamaklarda *antagonist* ve *protagonist* karakterlerin görünümü incelenmiş ve bu görünümler çözümlenmiştir. Freytag Piramidi'nin sekiz temel aşaması; *serim*, *kışkırtıcı etki*, *yükselen eylem*, *zirve*, *trajik etki*, *düşüş*, *son askıda kalma* ya da *merak etkisi* ve *yıkım* bir drama metni olan Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikayesi'nde *antagonist* ve *protagonist* karakterlerin eylemleri etrafında şekillenmiştir. Çözümleme işleminin sonrasında elde edilen veriler ışığında eserde ana karakterlerin bu basamaklara hangi durumlarda ve nasıl etki ettiği ortaya konulmuştur.

Budist çevrede yazılan metinlerden biri olan Prens Kalyanamkara ve Papamkara hikâyesinde *protagonist* karakter İyi Düşünceli Prens, *antagonist* karakter ise Kötü Düşünceli Prens'tir. *Antagonist* karakterin Freytag Piramidi basamaklarından "Kışkırtıcı etki" bölümünü etkilediği ortaya konulmuştur. Eser İyi Düşünceli Prens'in yolculuğa çıkmasını sağlayan kötü çevrenin tanıtımıyla başlamaktadır. Bu çevrenin tasviri "serim" bölümünü oluşturmaktadır. Serim bölümünde:

- İyi Düşünceli Prens'in gördüğü, onu rahatsız eden olaylar aktarılmaktadır. Canlılar öldürülmekte ve onlara zarar verilmektedir.
- Gözlemlenen kötü olaylar İyi Düşünceli Prens'in bir yolculuğa çıkacağını göstermektedir. Onun amacı tüm canlıları kurtaracak ve onlara iyi bir yaşam sunacak "çintamani" adlı mücevheri bulmaktır.

Kışkırtıcı etki ana karakterin özünde bir duygunun, bir arzunun ya da karşıt karakterin ana karakterin önüne bir engel çıkardığı noktada ortaya çıkmaktadır. Kışkırtıcı etki basamağında:

- Kışkırtıcı etki İyi Düşünceli Prens'in kardeşi Kötü Düşünceli Prens'tir. İyilik ve kötülüğün çatışması sonucunda kötülüğün kısa süreli olarak kazanması, İyi Düşünceli Prens'in erginlenme yolunda karşılaştığı engeldir. Kötü Düşünceli Prens,

kardeşi İyi Düşünceli Prens'in gözlerini oymuş ve onun erginlenme yani Buddha olma sürecini engellemeye çalışmıştır.

- Karşıt karakter tarafından yapılan her eylem İyi Düşünceli Prens'i Nirvana'ya ulaşma yolunda tamamlayıcı eylemlerdir. Kahramanın benliğine ulaşabilmesi için çıktığı bireyselleşme sürecinde karşısına çıkan bu eylemler aşıldıkça *protagonist* karakter hedefine ulaşacaktır. Dolayısıyla Freytag Pramid'i'nin bir basamağı olan *Kışkırtıcı Eylem* basamağında *antagonist* karakter olan Kötü Düşünceli Prens'in eylemlerinin etkisi önem arz etmektedir. Bu basamağı oluşturan eylem *antagonist* karakter sayesinde ortaya çıkmaktadır.

Yükselen Eylem basamağında Prens'in Nirvana'ya ulaşırken yaşadıkları merak ve ilgi uyandıracak şekilde sıralanmıştır:

- Kayınpederinin topraklarına ulaşması, sığır sürüsü tarafından ezilmekten bir boğa sayesinde kurtulması, Şehzade'nin kardeşi ölmesin diye gerçek kimliğini açığa çıkarmayarak "fakir bir dilenciyim" demesi, sığırtmaç ile altı ay kaldıktan sonra gitmek istemesi, eline bir kopuz alıp şehrin ortasına oturması, Şehzade'nin beş yüz dilenciyi orada doyurması, Şehzade'nin bahçıvan ile bahçeye gitmesi, Hükümdar'ın kızı ile karşılaşması, kızın ona âşık olup onunla evlenmek istemesi, bir yanlış anlaşılmanın düzelmesi için Şehzade'nin kıza gerçek kimliğini açıklaması, kızın önce ona inanmayıp daha sonra inanması ve durumu babasına anlatması, son olarak da Şehzade'nin babasına bir haber yollayıp ondan haber beklemesi yükselen eylemin gerçekleşme sırasındır. Burada okuyucu merak içindedir ve ilgi tamamen Şehzade yani *protagonist* karakterin üzerindedir. Doruk noktasına doğru ilerleyen dramatik hikâyede yükselen eylemler zirvenin çarpıcılığını artırmak için arka arkaya sıralanmış ve aşk, hüznün, yalan iyilik gibi duygular iç içe verilmiştir. *Yükselen eylem* basamağı bir haber bekleme süreci ile bitmektedir. Merak duygusu korunmakta ve okuyucu için tahmin yürütme süreci devreye girmiştir.

Dramatik bir eserin doruk noktası, anlatıda yükselen eylemin sonuçlarının en çarpıcı ve etkili biçimde sergilendiği yerdir. Doruk noktasında:

- Çeşitli eziyet ve sıkıntı ile tamamlanan yolda İyi Düşünceli Prens başarılı olmuş ve benliğine yani Nirvana'ya ulaşmıştır. Hikâyede; Kötü Düşünceli Prens'in hapiste kalması, İyi Düşünceli Prens'in annesinin ve babasının gözlerinin açılması, şehre iyilik ve bereket gelmesi ve en sonunda da budanın sözleriyle bitmektedir.

Eserde trajik etki, düşüş, son askıda kalma ve yıkım bölümleri yer almamaktadır. Eserin ana karakter lehinde ilerlemesi bu basamakların oluşmasına engel olmuştur. İyi karakterin kazandığı bu hikâyede yıkım basamağını oluşturan eylemlerin görülmemesi ise hikâyeyi dram olmaktan çıkarmıştır.

Kaynakça

Aydın, İsmail Hakkı (2006). "Bir Felsefi Metafor "Yolda Olmak". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 6(1): 9-22.

Besli, Nurdan (2019). *Anlambilim Açısından Eski Uygurca Şiirler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bingöl, Ulaş (2013). "Hüsn ü Aşk Mesnevisinde Şahısların Dünyası". *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 14(4): 206-229.

- Çelebi, Asaf Halet (2003). *Pali Metinlerine Göre Gotama Buddha*. Ankara: Hece Yayınları.
- Durmuş, Gülşah (2019). "Ben, Mimar Sinan! Tek Perdelik Oyununun Benjamin Roland Lewis ve Gustav Freytag'ın Görüşleri Işığında Çözümlemesi". *Sobider: Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(42): 204-218.
- Düşgün, Umut (2011). *En Eski Türk Şiiri Metinlerinin İmgebilim ve Deyişbilim Yöntemleriyle İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2014). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Esen, Uluç (2014). *Aristoteles'ten Freytag'a Klasik Drama Yapısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Freytag, Gustav (2012). *Freytag's Technique Of Drama*. Leipzig: Forgotten Books.
- Hamilton, James Russell (2020). *Budacı İyi Kalpli ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi*. (çev.: Ece Korkut ve İsmet Birkan). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Jaspers, Karl (1981). *Felsefeye Giriş*. (çev.: Mehmet Akalın). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karabulut, Tufan (2015). "Dramatik Yapının Analizinde Freytag Tekniğinin Kullanımı". *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 39: 37-55.
- Karagöz, Melih (2020). "Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesinde Budizmin Yansımaları" . *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 9(3): 941-961.
- Kemal Yunusoğlu, Mağrifet (2020). *Budist Türk Çevresi Eserlerde Metaforlar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Porteous, Julie ve Lindsay, Alan (2019). "Protagonist vs Antagonist Provant: Narrative Generation as Counter Planning" *In Proc. of the 18th International Conference on Autonomous Agents and Multiagent Systems*. (Montreal, Canada, 13-17 May 2019).
- Tokyürek, Hacer (2018). "Budist Uygur Metinlerinde Mandal Kılmak Töreni Üzerine". *Türkiyat Mecmuası*, 28(1): 163-178.
- Tokyürek, Hacer (2019). "Eski Uygur Türkçesinde Mañi, Cintāmañi". *Ahmet Caferoğlu Hâtıra Kitabı* içinde. (Ed. Fikret Turan, Özcan Tabaklar). 499- 514. İstanbul Üniversitesi.